

The cover features a top section with numerous stacks of gold coins. Below this is a white silhouette of a city skyline. The background of the middle section is a faded, grayscale image of a grand building with classical architectural elements like columns and a pediment. The title is printed in large, bold, black serif letters across the center. At the bottom, there is a solid blue horizontal band, and below that, a yellow band containing the subtitle in black serif font.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

УДК 336.221.4(477)(075.8)
ББК 65.9(4УКР)261.4я73
П44

*Рекомендовано Вченою радою
Національного університету державної податкової служби України
(протокол №2 від 22.10.2009 р.)*

Рецензенти:

- В. Л. Андрущенко** – професор кафедри податків та оподаткування Національного університету державної податкової служби України, д. е. н., професор;
І. О. Лютий – проректор, завідувач кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д. е. н., професор;
А. М. Соколовська – заступник директора НДФІ Міністерства фінансів України, д. е. н., професор

Податкова політика України : навч. посіб. / П. В. Мельник, П44 З. С. Варналій, Л. Л. Тарангул [та ін.] ; за ред. П. В. Мельника. – К. : Знання України, 2010. – 505 с.
ISBN 978-966-316-288-1.

У навчальному посібнику розглядаються теоретико-методологічні засади податкової політики, її сутність, зміст і роль у реалізації функцій держави. Визначається історичний досвід реалізації податкової політики України, розкривається світовий досвід формування та реалізації податкової політики. Розглядаються конкретні форми, механізми і прикладні аспекти реалізації податкової політики України в сучасних умовах. У посібнику кожна тема має відповідний навчальний тренінг. Розраховано на студентів і викладачів, аспірантів, науковців, широке коло зацікавлених осіб.

УДК 336.221.4(477)(075.8)
ББК 65.9(4УКР)261.4я73

ISBN 978-966-316-288-1 ©Національний університет державної податкової служби України, 2010

Автори

- П. В. Мельник, доктор економічних наук, професор (передмова, Т. 1, 3);
- З. С. Варналій, доктор економічних наук, професор (Т. 1, 3, 4, 5);
- Л. Л. Тарангул, доктор економічних наук, професор (Т. 2, 12);
- С. Г. Дрига, доктор економічних наук (Т. 3);
- Ю. Б. Іванов, доктор економічних наук, професор (Т. 11);
- В. В. Лисенко, доктор юридичних наук, професор (Т. 16);
- І. І. Мазур, доктор економічних наук, професор (Т. 5);
- С. В. Онишко, доктор економічних наук, професор (Т. 6, 17);
- С. П. Ріппа, доктор економічних наук, професор (Т. 14);
- Д. Л. Тимченко, доктор юридичних наук, професор (Т. 18);
- В. Б. Тропіна, доктор економічних наук, доцент (Т. 4);
- К. І. Швабій, доктор економічних наук, доцент (Т. 6, 17);
- О. М. Воронкова, кандидат економічних наук, доцент (Т. 9);
- О. С. Задорожний, кандидат юридичних наук (Т. 16);
- Т. Д. Краснова, кандидат технічних наук, доцент (Т. 12);
- Ю. І. Ляшенко, кандидат економічних наук, доцент (Т. 2);
- О. В. Мірчев, кандидат економічних наук (Т. 17);
- Д. В. Нікитенко, кандидат економічних наук, доцент (Т. 1, 5);
- А. М. Новицький, кандидат юридичних наук, доцент (Т. 15);
- М. Б. Ріппа, кандидат економічних наук (Т. 14);
- М. В. Романюк, кандидат економічних наук, доцент (Т. 3);
- П. О. Селезень, кандидат юридичних наук (Т. 18);
- Д. М. Серебрянський, кандидат економічних наук, доцент (Т. 10);
- Т. О. Скоромцова, кандидат економічних наук, доцент (Т. 12, 13);
- О. М. Смірнова, кандидат економічних наук (Т. 7, 8);
- О. В. Солдатенко, кандидат економічних наук, доцент (Т. 8, 18);
- Д. О. Тарангул, кандидат географічних наук, доцент (Т. 2, 13);
- Л. В. Трофімова, кандидат юридичних наук (Т. 8);
- Т. В. Тучак, кандидат економічних наук (Т. 7, 8);
- І. В. Чеховська, кандидат юридичних наук, доцент (Т. 2, 13).

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	11
Тема 1. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І РОЛЬ	12
1.1. Теоретичні засади та сутність оподаткування	13
1.2. Еволюція оподаткування	18
1.3. Зміст податкової політики	24
1.4. Роль податкової політики в регулюванні економіки	30
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	39
Тема 2. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	42
2.1. Податкова політика на українських землях у ІХ–ХІХ століттях	43
2.2. Податкова політика Центральної Ради	49
2.3. Податкова політика Гетьманату та Директорії	53
2.4. Податкова політика більшовицького уряду в УСРР (1919–1930 рр.)	57
2.5. Податкова політика в УРСР за часів СРСР	62
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	69
Тема 3. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	
3.1. Сутність і структура механізму реалізації податкової політики	75
3.2. Особливості механізму реалізації податкової політики в Україні	79
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	88
Тема 4. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ	92
4.1. Оподаткування як інструмент соціальної політики держави	93
4.2. Непрямі податки в системі фіскальних важелів державного впливу на соціальні процеси	103
4.3. Соціально-регулятивний потенціал системи прямого оподаткування	111
4.4. Напрями посилення соціальної спрямованості податкової політики України	120
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	126

Тема 5. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	131
5.1. Інституційно-правове забезпечення податкової політики	132
5.2. Інституційно-організаційне забезпечення реалізації податкової політики	138
5.3. Кадрова складова інституційного забезпечення реалізації податкової політики	144
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	151
Тема 6. ВЗАЄМОДІЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ	155
6.1. Узгодження цілей і механізм взаємодії	156
6.2. Автоматична та дискреційна податкова політика	165
6.3. Комплементарна монетарна політика	174
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	184
Тема 7. СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	186
7.1. Напрями податкової політики США	187
7.2. Особливості реалізації податкової політики в окремих західно-європейських країнах (Німеччина, Франція, Велика Британія)	194
7.3. Податкова політика Європейського Союзу	202
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	209
МОДУЛЬ 2	
ФОРМИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	213
Тема 8. ПОДАТКОВЕ ПРАВО – ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	214
8.1. Поняття податкового права	214
8.2. Система і джерела податкового права	219
8.3. Поняття, особливості та види податкових правовідносин	224
8.4. Податково-правова норма як джерело податкового права	227
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	233
Тема 9. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	238
9.1. Суть і призначення податкового менеджменту	238
9.2. Принципи реалізації податкового менеджменту	246
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	259

Тема 10. ПОДАТКОВЕ АДМІНІСТРУВАННЯ	
10.1. Історичний розвиток і суть адміністрування податків.....	263
10.2. Класифікація та характеристика елементів ієрархічної структури адміністрування податків за умов реалізації податкової реформи	267
10.3. Оцінка ефективності адміністрування податків	273
10.4. Класифікація ризиків податкового адміністрування за умов реалізації податкової політики України.....	277
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	281
Тема 11. АЛЬТЕРНАТИВНІ РЕЖИМИ ОПОДАТКУВАННЯ	
11.1. Сутність і зміст альтернативних режимів оподаткування.....	288
11.2. Податкова підтримка розвитку малого бізнесу	291
11.3. Спеціальні податкові режими галузевого спрямування	302
11.4. Спеціальні режими оподаткування за територіальною ознакою	306
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	309
Тема 12. ПЛАНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ	
12.1. Методологічні підходи до планування податкових надходжень	319
12.2. Організація та нормативно-правове забезпечення планування податкових надходжень.....	324
12.3. Економіко-математичні моделі прогнозування податкових надходжень	328
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	337
Тема 13. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	
13.1. Гармонізація інтересів держави і платників податків у контексті модернізації податкової служби.....	345
13.2. Моральні й етичні основи діяльності працівників державної податкової служби	350
13.3. Основні напрями роботи органів ДПС у забезпеченні партнерських взаємовідносин із платниками податків	356
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	363
Тема 14. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	
14.1. Особливості інформатизації податкової політики	369
14.2. Інформаційне забезпечення реалізації податкової політики	386
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ	389

МОДУЛЬ 3	
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	393
Тема 15. ЕЛЕКТРОННЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	394
15.1. Поняття та передумови виникнення «електронного оподаткування».....	395
15.2. Теоретичні аспекти правового регулювання електронного оподаткування.....	397
15.3. Організаційно-правове забезпечення подання електронної звітності до органів ДПС України.....	402
15.4. Переваги і проблеми на шляху введення електронного оподаткування в Україні.....	406
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ.....	411
Тема 16. ПРОТИДІЯ УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ	
16.1. Способи ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.....	415
16.2. Виявлення підрозділами податкової міліції ухилень від сплати податків.....	423
16.3. Інформаційно-довідкове забезпечення виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних із несплатою податків.....	430
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ.....	436
Тема 17. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	441
17.1. Особливості реалізації податкової політики за умов глобалізації.....	442
17.2. Міжнародна податкова конкуренція та податкова конвергенція.....	446
17.3. Податкова політика за умов формування моделі стійкого розвитку (<i>sustainable development</i>).....	453
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ.....	460
Тема 18. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	464
18.1. Міжнародно-правові засоби усунення негативних наслідків конкуренції податкових юрисдикцій.....	465
18.2. Договори України про уникнення подвійного оподаткування.....	471
НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ.....	478
ПРОГРАМА КУРСУ.....	483
ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ.....	490
ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	• 7 •